

Wyroby budowlane – istotne zmiany ustawy

1. Wprowadzenie – potrzeba korekty ustawy

Istotne zmiany rynku wyrobów budowlanych wprowadziło obowiązujące od 1 lipca 2013 roku Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. (Construction Products Regulation – **CPR**) [1]. Rozporządzenie to ustanawia **zharmonizowane** warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych, a zastąpiło wcześniej obowiązującą Dyrektywę Rady 89/106/EWG (Construction Products Directive – **CPD**) [2] i na nowo zdefiniowało obowiązki producentów, dystrybutorów i importerów dotyczące oznakowania CE.

Konsekwencją jego wprowadzenia stała się konieczność korekty ustawy o wyrobach budowlanych, która opierała się o zapisy Dyrektywy [2]. Po długim procesie legislacyjnym Sejm RP w dniu 25 czerwca uchwalił ustawę o wyrobach budowlanych, którą Prezydent RP podpisał w dniu 21 lipca 2015 r.

Istotą Rozporządzenia nr 305 [1] jest, że od 1 lipca 2013 roku obowiązuje ono we wszystkich państwach członkowskich UE, a przy tym jest stosowane **wprost** i nie wymaga żadnych zmian w systemie krajowych aktów prawnych. Czy wobec tego potrzebna jest nowelizacja ustawy o wyrobach budowlanych? I czy w ogóle musi być ustawa o wyrobach budowlanych?

Otóż tak, Rozporządzenie nr 305 [1] obejmuje „**tylko**” wyroby objęte harmonizacją – i dla nich jest jednakowo obowiązujące we wszystkich krajach członkowskich UE. Dla pozostałych wyrobów, tych spoza harmonizacji, potrzebne są regulacje krajowe, wdrażane poprzez ustawy. Stąd ustawa o wyrobach budowlanych, która przede wszystkim reguluje rynek krajowy, ale ten spoza harmonizacji.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na pewną różnicę pomiędzy wcześniejszą Dyrektywą [2] a obecnym Rozporządzeniem [1]. Dyrektywa musiała być wdrożona poprzez ustawy, bo nie była stosowana wprost, tak jak Rozporządzenie nr 305. Dlatego wersja ustawy o wyrobach budowlanych z 16 kwietnia 2004 roku [3] „opisywała” zarówno system europejski ze znakiem CE, jak i system krajowy ze znakiem budowlanym. Mało tego, dopuszczała dla wyrobów (tych także objętych harmonizacją) alternatywne stosowanie systemów – europejskiego/krajowego. Ten sam wyrób, jeśli nie podlegał eksportowi, mógł być oznakowany „tylko” znakiem budowlanym. Jeśli przekraczał granice państwowe, musiał być oznakowany znakiem CE. Na tych samych zasadach merytorycznych, innych jednak formalnych. Droższych – bo wymagających zaangażowania jednostek notyfikowanych, czyli zaakceptowanych na poziomie europejskim, potwierdzających zapewnienie jakości zgodnie z odpowiednimi systemami opisanymi w normach zharmonizowanych.

Obecne przepisy dają rozwiązanie prostsze – jeśli **jest** norma zharmonizowana na wyrób – możliwe jest, ale jednocześnie obowiązkowe, **wyłącznie** znakowanie znakiem CE. Jeśli **nie ma** normy zharmonizowanej na wyrób – można go wprowadzić do stosowania poprzez system krajowy ze znakowaniem znakiem budowlanym lub poprzez jednostkowe zastosowanie wg indywidualnej dokumentacji technicznej.

2. Europejski system znakowania CE wg Rozporządzenia nr 305 (CPR) [1] – rynek europejski (w tym krajowy)

Zapis punktu (8) preambuły Rozporządzenia [1] uzasadnia, dlaczego zamienia ono Dyrektywę [2]: „Dyrektywę 89/106/EWG należy zastąpić, zmieniając do **uproszczenia** obecnych ram prawnych i uczynienia ich jaśniejszymi, jak również do poprawy przejrzystości i skuteczności obecnie obowiązujących środków”. Działania upraszczające, jak też czyniące jaśniejszymi dotychczas obowiązujące środki, z jednej strony zadedykowano producentom wyrobów budowlanych, by ułatwić im wypełnienie obowiązków nakreślonych przez dokumenty zharmonizowane (dotyczy zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw). Z drugiej strony, to ukłon w stronę odbiorców wyrobów, by otrzymali wraz z wyrobem konkretną i przejrzystą informację o właściwościach, które mogą wprost porównać w odniesieniu do danego zastosowania.

Najistotniejszą zmianą jest wprowadzenie obowiązkowej **deklaracji właściwości użytkowych** (DWU) w miejsce dotychczas obowiązującej **deklaracji zgodności** (DZ). Dla każdego wyrobu oznakowanego CE producenci są zobowiązani do wystawienia DWU, która wykazuje, poza innymi istotnymi informacjami, zadeklarowane **zasadnicze charakterystyki** wyrobu w odniesieniu do **zharmonizowanej** specyfikacji technicznej (normy zharmonizowanej, europejskiej oceny technicznej). Odniesienie się do zharmonizowanej specyfikacji technicznej może zakończyć się **wyłącznie** oznakowaniem CE. Głównym celem DWU jest umożliwienie odbiorcom porównania różnych wyrobów dostępnych na rynku na podstawie serii wspólnych, prawidłowo zdefiniowanych, mierzalnych danych, które pomogą zidentyfikować wyrób najbardziej odpowiedni do ich potrzeb.

Rozporządzenie określa również **obowiązki informacyjne** dostawców w stosunku do odbiorców: „Dla każdego wyrobu udostępnianego na rynku dostarcza się kopię deklaracji właściwości użytkowych w formie papierowej albo przesyła się ją drogą elektroniczną”.

Wcześniej deklaracja zgodności była dokumentem wystawianym przez producenta, stwierdzającym, że dany wyrób jest zgodny z dokumentem odniesienia (normą zharmonizowaną lub Europejską Aprobata Techniczną). Pozostawała ona w dyspo-

zycji producenta, a on na jej podstawie dokonywał oznakowania wyrobu znakiem CE (lub znakiem budowlanym), umieszczając przy znaku zestaw niezbędnych informacji określonych w załącznikach ZA norm zharmonizowanych. Zakres informacji, które otrzymywał odbiorca, ograniczony był do zbioru informacji towarzyszących znakowaniu wyrobu. Producent w swoich obowiązkowych czynnościach prowadzony był praktycznie krok po kroku zapisami norm zharmonizowanych, począwszy od rozdziału zatytułowanego „Ocena zgodności”, aż do przykładów oznakowania wyrobu znajdujących się w załączniku ZA.

Tymczasem zgodnie z nowymi przepisami wprowadzonymi Rozporządzeniem [1], producent ma wystawić dokument „Deklaracja właściwości użytkowych”, który jest **dołączany do dostawy** i ma go w pełnej treści otrzymać odbiorca. Zgodnie ze wzorem deklaracji (DWU) określonym w Rozporządzeniu producent musi podać **właściwości użytkowe** dla wszystkich **zasadniczych charakterystyk** danego wyrobu budowlanego, które z kolei mają zapewnić spełnienie **wymagań podstawowych** dla obiektów budowlanych realizowanych z użyciem tych wyrobów. Deklaracja Właściwości Użytkowych nie jest zwykłym potwierdzeniem zgodności wyrobu z normą, ale wyszczególnia dokładne **wartości** poszczególnych właściwości użytkowych w odniesieniu do zasadniczych charakterystyk. Zestaw zasadniczych charakterystyk uzależniony jest od **zamierzonego zastosowania wyrobu**, które także ma być zdefiniowane w deklaracji. Dla danego wyrobu, w zależności od jego zamierzonego zastosowania, może być różny zestaw zasadniczych charakterystyk, a z tym związane są deklarowane przez producentów właściwości użytkowe – np. kruszywo do betonu – kruszywo do podbudowy drogowej. Rozporządzenie (CPR) [1] w rozdziale VI wprowadza także **procedury uproszczone**. Zgodnie z art. 36 producent wyrobu może zastąpić badanie typu (lub obliczenie typu) odpowiednią dokumentacją, potwierdzającą, że jego wyrób osiąga wymagane właściwości bez dokonania badań.

Dla mikroprzedsiębiorstw Rozporządzenie przewiduje dodatkowe uproszczenie – przedsiębiorstwa te mogą traktować wyroby budowlane objęte systemem „3” weryfikacji stałości użytkowych według wymagań dotyczących systemu „4”, to znaczy umożliwi im zrezygnowanie z udziału jednostki notyfikowanej, niezbędnej w systemie 3 do wykonania badania typu, i pozwala na wykonanie badań typu własnymi siłami.

3. Krajowy system znakowania znakiem budowlanym według nowelizacji ustawy o wyrobach budowlanych z dnia 13 czerwca 2013 r. [4] – rynek (wyłącznie) krajowy

Po analizie treści Rozporządzenia [1] można mieć wrażenie, że od 1 lipca 2013 r. funkcjonuje wyłącznie oznakowanie wyrobów znakiem CE, natomiast stosowany wcześniej (często alternatywnie) znak budowlany został całkowicie wycofany z użycia. Jeśli nie wycofany, to oczekujący na ponowne wdrożenie do użycia poprzez akty wykonawcze do nowelizowanej ustawy o wyrobach budowlanych, a przeznaczony dla wyrobów nieobjętych dokumentami zharmonizowanymi.

Tuż przed pełnym wejściem w życie zapisów Rozporządzenia 305 [1] z dniem 1 lipca 2013 r., 13 czerwca 2013 r. znowelizowano stawę o wyrobach budowlanych [4]. Dokonano tego, by system krajowy nie pozostał sprzeczny z systemem europejskim. Dużo miejsca w tej wersji ustawy poświęca się procedurom znakowania wyrobów znakiem budowlanym, jako konsekwencji dokonania oceny zgodności: „*Oznakowanie wyrobu budowlanego znakiem budowlanym jest dopuszczalne, jeżeli producent, mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub jego upoważniony przedstawiciel, dokonał oceny zgodności i wydał, na swoją wyłączną odpowiedzialność, krajową deklarację zgodności z Polską Normą wyrobu albo aprobatą techniczną*” [4].

Działania takie rzeczywiście musiały mieć miejsce, gdyż dotyczyły wyrobów budowlanych, dla których np. wydano aprobatę techniczną. Wszystkie wydawane aprobaty techniczne miały 5-letni termin ważności. Przed wejściem w życie zasad Rozporządzenia [1] odnosiły się do wyrobów, dla których nie istniała norma zharmonizowana, ani nie posiadały Europejskiej Aprobataj Technicznej. Natomiast po 1 lipca 2013 r. mogły odnosić się do wyrobów, dla których nie ma normy zharmonizowanej ani Europejskiej Oceny Technicznej. Różnica w stosowaniu znaku budowlanego po 1 lipca 2013 r. polegała jedynie na tym, że nie wolno go było stosować alternatywnie lub łącznie z oznakowaniem CE, co wprost wynikało z zapisu w Rozporządzeniu [1]: „*dla każdego wyrobu budowlanego objętego normą zharmonizowaną, lub dla którego wydana została europejska ocena techniczna, oznakowanie CE jest jedynym oznakowaniem potwierdzającym zgodność wyrobu budowlanego z deklarowanymi właściwościami użytkowymi w odniesieniu do jego zasadniczych charakterystyk*”. Nowelizacja ustawy z 13 czerwca 2013 r. [4] zapowiadała korektę przepisów wykonawczych w zakresie deklarowania zgodności oraz znakowania wyrobów budowlanych znakiem budowlanym, ustalając termin, że nie nastąpi to później niż 24 miesiące od dnia jej wejścia w ży-

foto: Archiwum SPC

cie. Najnowsza korekta ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. [5] przedłuża ten termin do 1 stycznia 2016 r. – głównie dlatego, że przeciągnął się proces legislacyjny wprowadzający jej nowelizację.

4. Krajowy system znakowania znakiem budowlanym, analogiczny do europejskiego znakowania znakiem CE – czyli nowelizacja ustawy o wyrobach budowlanych z dnia 25 czerwca 2015 r. [5] – rynek (wyłącznie) krajowy

Zasadniczym celem nowelizacji ustawy o wyrobach budowlanych jest zaktualizowanie systemu krajowego wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych, szczególnie tych nieobjętych dokumentami zharmonizowanymi, dostosowując je do analogicznych procedur Rozporządzenia CPR [1]. Skoro tak, to przede wszystkim zmiana nazw dokumentów i procedur towarzyszących znakowaniu znakiem budowlanym.

Zamiast Aprobaty Technicznej (AT) wprowadzona będzie Krajowa Ocena Techniczna (KOT). Zamiast Deklaracji Zgodności (DZ) – Deklaracja Właściwości Użytkowych (DWU). Zamiast systemów oceny zgodności – systemy oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych...

Obowiązki producenta są analogiczne do znakowania CE – oznakowanie znakiem budowlanym wymaga sporządzenia przez producenta **krajowej deklaracji właściwości użytkowych** dla wyrobu, na podstawie właściwej przedmiotowo **Polskiej Normy wyrobu** lub **krajowej oceny technicznej**. Producent deklaruje w niej właściwości użytkowe wyrobu, mające wpływ na spełnienie **wymagań podstawowych** przez objekty budowlane, zgodnie z **zamierzonym zastosowaniem**.

Przez umieszczenie lub zlecenie umieszczenia znaku budowlanego na wyrobie budowlanym producent będzie ponosił **odpowiedzialność** za zgodność tego wyrobu z deklarowanymi właściwościami użytkowymi oraz wymaganiami określonymi w przepisach prawa.

Producent będzie miał obowiązek dostarczenia z każdym wyrobem udostępnianym na krajowym rynku kopii krajowej deklaracji właściwości użytkowych, tak jak ma to miejsce w przypadku dostarczenia deklaracji właściwości użytkowych dla wyrobów oznakowanych CE.

Dla wyrobów nieobjętych zakresem przedmiotowym Polskiej Normy wyrobu wydawane będą **krajowe oceny techniczne**. Wydawanie, zmienianie, przedłużanie i uchylanie krajowych ocen technicznych odbywać się będzie przez krajowe **jednostki oceny technicznej**, wyznaczane przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego albo wyznaczane przez ten sam organ instytuty badawcze. Krajowe oceny techniczne wydawane będą, podobnie jak dotychczas aprobaty, na okres 5 lat. Ustawa rozszerza zakres kontroli wyrobów wprowadzonych do obrotu poprzez możliwość nieodpłatnego pobierania próbek również z terenu budowy, ale z wyłączeniem budów prowadzonych przez inwestorów indywidualnych dla własnych niekomercyjnych celów.

W przypadku stwierdzenia, że wyrób może nie spełniać wymagań, ustawa pozwala na zabezpieczenie wyrobu przed jego dalszym przekazywa-

niem – istotną korektą wcześniejszych przepisów jest rezygnacja z zabezpieczania określonej partii wyrobu. Podobnie, rozstrzygnięcia dotyczyć będą wyrobu, a nie jak dotychczas także partii wyrobu. Znowelizowana ustawa zmienia tryb powoływania i funkcjonowania **Rady Wyrobów Budowlanych**, która jest organem opiniodawczo-doradczym Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego w sprawach wyrobów budowlanych. Główny Inspektor Nadzoru Budowlanego będzie powoływał i odwoływał jej członków spośród osób rekomendowanych przez izby samorządów zawodowych architektów i inżynierów budownictwa, organizacje zrzeszające producentów wyrobów budowlanych oraz wskazanych przez jednostki oceny technicznej. Na członków rady mogą zostać również powołane osoby dysponujące szczególną wiedzą techniczną, ekonomiczną lub prawną w sprawach wyrobów budowlanych.

Termin **wejścia w życie** przepisów znowelizowanej ustawy ustalono na **1 stycznia 2016 r.**, ale część z nich zacznie obowiązywać dopiero od 1 stycznia 2017 r. Te późniejsze dotyczą uwieńczenia znakowaniem znakiem budowlanym, po uprzednim wystawieniu przez producenta deklaracji właściwości użytkowych. Później też wchodzi w życie przepisy dotyczące Krajowych Ocen Technicznych i jednostek upoważnionych do ich wydawania.

5. Podsumowanie – konieczne dalsze zmiany przepisów to...

W następstwie zmian ustawy muszą zostać znowelizowane przepisy wykonawcze do jej aktualnej wersji i ma to nastąpić najpóźniej do 1 stycznia 2016 r. Chodzi tutaj szczególnie o rozporządzenia ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, który ma w nich określić [5]:

- **sposób deklarowania właściwości użytkowych** wyrobów budowlanych oraz **krajowe systemy oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych** wyrobów budowlanych, biorąc pod uwagę Załącznik V do rozporządzenia nr 305/2011 oraz art. 36 i art. 37 tego rozporządzenia
- **grupy wyrobów budowlanych** objętych obowiązkiem sporządzania **krajowej deklaracji** oraz właściwe dla tych grup **krajowe systemy oceny i weryfikacji** stałości właściwości użytkowych wyrobów budowlanych, biorąc pod uwagę tabelę 1 Załącznika IV do rozporządzenia nr 305/2011 oraz **inne wyroby** budowlane **o szczególnym znaczeniu** dla spełniania podstawowych wymagań przez objekty budowlane, a także wpływ wyrobu budowlanego lub grupy wyrobów budowlanych na spełnienie podstawowych wymagań przez obiekt budowlany, w którym te wyroby są stosowane, oraz ustalenia Komisji Europejskiej dotyczące systemów oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych dla poszczególnych grup wyrobów budowlanych i ich zastosowań
- **wzór i treść krajowej deklaracji** oraz sposób jej dostarczania lub udostępniania odbiorcy, biorąc pod uwagę zawartość deklaracji właściwości użytkowych oraz zasady jej dostarczania określone w art. 6 oraz w art. 7 rozporządzenia nr 305/2011
- **sposób znakowania** wyrobów budowlanych znakiem budowlanym oraz **zakres informacji to-**

warzyszących temu znakowi, biorąc pod uwagę zasady i warunki umieszczania oznakowania CE określone w rozporządzeniu nr 305/2011.

W chwili obecnej są w trakcie konsultacji trzy inne rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju związane z ustawą [5]:

- w sprawie próbek wyrobów budowlanych wprowadzonych do obrotu lub udostępnianych na rynku krajowym
- w sprawie zakresu informacji o wynikach zleconych badań próbek, przeprowadzonych kontrolach wyrobów budowlanych wprowadzonych do obrotu lub udostępnianych na rynku krajowym i wydanych postanowieniach, decyzjach i opiniach oraz sposobu i terminu przekazywania tych informacji
- zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia Krajowego Wykazu Zakwestionowanych Wyrobów Budowlanych.

Przedstawione powyżej dokumenty powinny być niebawem ogłoszone i wdrożone do stosowania. Dopiero dzięki nim rynek wyrobów budowlanych stanie się w pełni spójny z rynkiem europejskim. Dopelni też nadzór nad wyrobami budowlanymi o szczególnym znaczeniu dla spełnienia **podstawowych wymagań** przez obiekty budowlane, a które pozostawały bądź pozostają poza „urzędową” kontrolą. Jako przykład można tutaj podać beton towarowy. Norma dotycząca betonu PN-EN 206 [6] jest poza harmonizacją, tak więc nie kwalifikuje go do obowiązkowych procedur znakowania CE. Bez wątpienia jest to jednak podstawowy, powszechnie stosowany materiał konstrukcyjny. Bez wątpienia od niego zależy bezpieczeństwo konstrukcji – zdrowie i życie jej użytkowni-

ków. O ile wielcy, poważni inwestorzy poprzez swoje ogólne specyfikacje określają szczegóły nadzoru nad jakością betonu, o tyle ci mniejsi, najczęściej posiadający małą wiedzę konstrukcyjno-technologiczną, pozostają bezradni wobec kombinacji nieuczciwych producentów. Dlatego istnieje potrzeba ich wsparcia „urzędowym” nadzorem.

dr inż. Grzegorz Bajorek
Centrum Technologiczne Budownictwa
przy Politechnice Rzeszowskiej
Politechnika Rzeszowska
mgr inż. Marta Kiernia-Hnat
Centrum Technologiczne Budownictwa
przy Politechnice Rzeszowskiej

Literatura

- 1 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające Dyrektywę Rady 89/106/EWG
- 2 Dyrektywa Rady 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie zbliżenia ustaw, rozporządzeń i przepisów administracyjnych państw członkowskich dotyczących wyrobów budowlanych
- 3 Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz.U. 04.92.881 z późn. zmianami)
- 4 Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności (Dz.U. 13.898)
- 5 Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności (Dz.U. 2015 poz. 1165)
- 6 PN-EN 206:2014-04 Beton. Wymagania, właściwości, produkcja i zgodność

ZASADY OBOWIĄZUJĄCE W SYSTEMIE EUROPEJSKIM I KRAJOWYM

od 1 maja 2004 r., a przed 1 lipca 2013 r.	obecnie – od 1 lipca 2013 r.	od 1 lipca 2017 r.
Dyrektywa Rady 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. w sprawie zbliżenia ustaw, rozporządzeń i przepisów administracyjnych państw członkowskich dotyczących wyrobów budowlanych + Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG + Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG + Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności
 Deklaracja Zgodności – Norma zharmonizowana – Europejska Aprobata Techniczna	 Deklaracja Właściwości Użytkowych – Norma zharmonizowana – Europejska Ocena Techniczna	 Deklaracja Właściwości Użytkowych – Norma zharmonizowana – Europejska Ocena Techniczna
 Krajowa Deklaracja Zgodności – Polska Norma wyrobu – Aprobata Techniczna	 Krajowa Deklaracja Zgodności – Polska Norma wyrobu – Aprobata Techniczna	 Krajowa Deklaracja Właściwości Użytkowych – Polska Norma wyrobu – Krajowa Ocena Techniczna